

- 1147 The manuscript KK Coll. 539.29.7 (Varia 4.7) p. 469–478 consists of five loose sheets measuring ca. 21 x 32 cm. The article has been published in NRF VI p. 33–42 with the title *Postskriptum efter en resa genom Tavastland*. The editor Carl Gustaf Borg assumed that the text dates from 1839, which has been noted on the p. 469 of the manuscript. Borg seems to have based his interpretation on Castrén's words in his 1839 travel report that he returned from Karelia via Oulu, Ostrobothnia and Tavastia to Helsinki. However, Castrén writes here that he is on his way to Lapland to get acquainted with Lappish poetry, and consequently the article must date from the spring of 1838. Also, Castrén writes both that the Tavastians expect a warm summer and that the poor growth of vegetation restricted his possibilities to collect names of plants, which both mean that the travelling cannot have taken place in autumn but in spring or early summer. Further evidence is the fact that Castrén and Ehrström had planned to meet at Lappajärvi. Castrén 1870e. Cf. note No. 12 above. Castrén reused parts of this text in his *Utdrag ur ett bref...* (see p. 584–597). (TS)
- 1148 *Wäinämöinen* || ett <->
- 1149 Also here Castrén is referring to the first edition of the *Kalevala*, published in 1835. (KH)
- 1150 Above the word *återskalla* Castrén wrote *frambringa* without striking out the original word.
- 1151 *tanke* || om o
- 1152 *olikheter* || Tavast[ars]
- 1153 *Tavastars* || Tavastarnes
- 1154 Christfrid Ganander (1741–1790), chaplain of Rantsila, published the first general survey of Finnish mythology, *Mythologia fennica* in

❖ 469 ❖ 3

Ett Postskriptum¹¹⁴⁷

Tawaſtarnes ſtorartade land, den friska natur ſinne, okonſtlade seder och på bedrifter rika forntid hade hos mig alſtrat den förmodan, att ſångens gerning icke kunnat öfvergifva dessa för henne fordome så kära nejder, att Wäinämöinen¹¹⁴⁸ kantele, den hans wid ſin flykt ”qvarlemnade Suomis söner till evig glädje” (Kal[ewala] 32: 249)¹¹⁴⁹, ännu skulle återskalla¹¹⁵⁰ hälſt några brutna toner om forntids wiſhet och forntids kraft. I denna förmodan ſtärktes jag af ett ”pium deſiderium” – hoppet, att till wiſſhet bringa och vidare uti en af mig länge närd tanke¹¹⁵¹ om olikheter¹¹⁵² i Tawaſtars¹¹⁵³ och Karelareſ religiöſa föreſtällningſätt. Denna hypotheſ alſtrades hos mig af ſwårigheten att förena Gananders¹¹⁵⁴ och Lencqwiſts¹¹⁵⁵ uppgifter med dem vi i våra runoſamlingar erhålla. Men ſåſom ett objectiw beviſ härå gäller Agricolas¹¹⁵⁶ förſäkran, att deſſe folkſtammar dyrkat ſkilda Gudar. Oaktadt denna ſak ſåledes icke vidare kan beſtridas, ſökte jag emellertid ur folkets egen mun bekräftelſe härå under en flyktig reſa genom T[awaſt]-land.¹¹⁵⁷ Ty värr! blef resultatet af mina forſkningar att Runotar flyktat från Hämehs bygder och med henne alla minnen om det framfarna.

Jag påminner mig ännu med bedröfvelse, huru en bonde omtalade, att han under sina resor i Savolax sett ett owanligt instrument, hvars namn han bortglömt. På min fråga, om [han]¹¹⁵⁸ i Tavašland aldrig sett detta instrument, svarade han: "Aldrig, utom hos Savolaxare, då de färdats i T[avaš]land." "Men fortfor jag: i Savolax har ni utan tvivel hört en mängd sånger¹¹⁵⁹ och forntida¹¹⁶⁰ minnen; äro dessa helt och hållet okända i T[avaš]land"? "Wi värda oss mera om Gudsfruktan och åkerbruk än sådan fåfänga!" var svaret. "Har ni då aldrig hört talas om Wäinämöinen? fortfor jag vidare"? – "Om hvem frågade herren? Wiina-Jussi eller huru?["]

Samma bonde omtalade likväl till min förnöjelse, huru han såsom fattig Dreng råkat förälska sig i en lika så fattig flicka. De gifte sig. Begäret efter oberoende förde honom i en ödemark, der han med hustru och ett dibarn lägrade sig wid roten af ett träd och sofde wid en stockeld. "Barnet gret och modern gret, men jag högg timmer till min stuga". Inom 14 dagar var stugan färdig och inom 4½ år hade jag ett¹¹⁶¹ det yppersta torp¹¹⁶². Då ville min husbonde tvert emot vår öfwerenskommelse pressa mig till stora utlagor. Jag vägrade och man körde bort mig. Nu skördas den rike fruktan af min möda".¹¹⁶³ Det är naturligt, att Tawaštländarne såsom ett åkerbrukande folk, hvilket således med sitt svett betala¹¹⁶⁴ hvarje munsbit de för-
 470 tära, akta sin egendom som sitt hjerteblod. Men det är upplyftande att se och höra huru lugnt och undergifvet de alltid, i dessa hårda t[ider]¹¹⁶⁵ fördraga sina motgångar. "Nog hjälper oss Gud ännu, ty aldrig har han

1789. Vahtola, J., 2004; Siikala 2013: 42–43. Castrén is obviously referring here to Ganander's suggestion that the Swedish, Finnish and Lapish (Saami) mythologies and religions were alike with regard to their main features. Ganander 1789: Företal. (TS)

1155 Christian Lencqvist (1761–1808), the son of vicar Erik Lencqvist (1719–1808), defended his master's thesis *De superstitione veterum fenorum theoretica et practica*, written by Professor Henrik Gabriel Porthan (1739–1804) in 1782 and based largely on the material collected by Erik Lencqvist. Also here, Porthan considers the same mythological characters as having spread all over Finland. Lencqvist 1782: 6. (TS)

1156 *Agricolas* || end[ast?]
 Michael Agricola (ca. 1510–1557), Bishop of Turku, published in the preface of his Finnish translation of David's psalms (1551) a list of Tavastian and Karelian deities, presenting them as two different groups of gods. The latest facsimile and characterization of Agricola's list is published in Siikala 2013: 27–28. (TS)

1157 *Tland* || ~ , och detta i akt och mening att

1158 The word was added in Castrén 1870e.

1159 *sånger* || gamla ~

1160 *forntida minnen* || tra[ditioner]

1161 *ett* || de[t]

1162 *torp* || ~ med bonings

1163 Fi. *torppari*, Swe. *torpare* means a tenant farmer. The founding of tenant farms became more frequent especially in the late 18th century, when manors and large farms needed growing numbers of workers. Tavastia was one of the centres of the tenant-farm economy in the

- Finnish countryside until all tenants could buy their farms as their own freeholds in the 1920s. Soininen 1980: 390–391; Rasila 1982: 142–145. (TS)
- 1164 *betala* || fort [förtära]
- 1165 *alltid, t. o. med i dessa hårda t[ider]* || 1. alltid i dessa hårda t || 2. [Castrén struck through the previous words but restored them to the text by underlining them and adding after them:] t. o. med.
- 1166 *en Tavastländsk* || den Tavastländska [Mscr: en Tavastländska]
- 1167 *g. [...] förjagas* || förjaga under hårda år
- 1168 *omtala* || 1. med förbittring || 2. om möjligt
- 1169 *lands sträckor* || s[träckor]
- 1170 The church of Kangasala is situated at N6817909 E343847 (N61°27'48" E24°4'9"). (TS)
- 1171 Pälkäne is the eastern neighbouring parish (municipality) of Kangasala at N6804482 E353531 (N61°20'48" E24°15'41"). (TS)
- 1172 *och* || för
- 1173 *stående, och röjer* || stående. Här är allt föråldradt, och i en T[avast]-ländsk stuga stöter man på idel antiqui[te]ter och röjer
- 1174 *bland annat* || utom

öfvergifvit oss i nödens stund;” så talar en¹¹⁶⁶ Tavastländsk bonde, då han g[enom]¹¹⁶⁷ missväxt förjagas ur hus och hem; men så talar endast den allt försakande, allt uppoffrande tron. I allmänhet hör man honom sällan beklaga sig, han synes af den hårda natur, hvarmed han har att kämpa blifvit härdad till förhärdelse, otillgänglig för alla m[en]skliga känslor och lidelser dum trög och tafatt; – men skåda honom djupare – det är mödan värdt! Såsom en möjligen naturlig orsak till det elände, som för det närvarande råder i vårt Land, har jag hört bönderna omtala¹¹⁶⁸ strömrrensningar. Derigenom, säga de, hafva stora lands¹¹⁶⁹ sträckor uppdykat; de innehålla källsprång och på sina ställen gäslera, hvilka alstra nattfroster. Märkeligt är åtminstone, att i Kangasala¹¹⁷⁰ och Pälkäne¹¹⁷¹ frost-nätter och strömrrensningar hafva s[am]-ma datum. Sakkännare må pröfva om dessa uppgifter kunna äga någon sannfärdighet.

Efter d[en]na digression återgår jag till mitt egenteliga ämne – resultatet af mina litterära undersökningar under resan g[enom] T[avast]land. Likasom Gudaläran, så har äfven Magien gifvit wika för Christendomens högre ljus. Af förfädernas wishet återstår här ingenting annat, än hvad som hör till lifvets yttre förhållanden. Likväl hörde jag en bonde äfven i detta afseende yttra misstroende och¹¹⁷² påstå att de gamla i många stycken warit oförståndiga (ymmärtämättömät), och hänförde såsom exempel härå deras sätt att s[amman]hoppa sitt hus, i följe hvaraf wid inträffad wädeld flera olyckor blifvit tillväg bragta. Emellertid har T[avast]ländarens bildning warit stilla stående,¹¹⁷³ och röjer sig bland¹¹⁷⁴ annat i de såk[al]l[a]de g[am]las märken. Så väntar sig t. ex. T[avast]ländning] en

471 warm sommar i år, emedan snön hållit sig hela vintern på trädens grenar. Österb[ottningen] uttr[ycker] detta så: Sommarn blir warm, emedan vintern war kall^{xxv} 1175, T[avašt]ländingen säger äfven¹¹⁷⁶: Lommens och swalans tidiga ankomst (h. e. då isarne ligga) bådar kall vår. Österb[ottningen] deremot säger, att våren blir kall, då Maji börjar med warm. Men¹¹⁷⁷ äfven i Österb[otten] har jag hört sägas, att såningstiden är inne, då spindelnet synes på marken. Man finner lätt, att T[avašt]ländares föreställningsätt är äldre, att det tillika har sin grund i erfarenheter, Österbottningens deremot en förklaring af dessa fakta. Ännu mera än i ren kunskap [framträder]¹¹⁷⁸ d[en]na sk[illnad] mellan T[avašt]ländare och Österb[ottning] i handtwerk¹¹⁷⁹ och slöjder, och T[avašt]ländaren medgifver sjelf, att Österb[ottningen] är hans öfverman i slika förrättningar. D[en]na förändring försiggår redan i [Orihwesi]¹¹⁸⁰ socken och yttrar sig alla förhållanden. Ansigts- och kropps-bildning, kläddragt, åkdon, husgerådssaker, antaga ett annat, smakfullare utseende, folket winner i ledighet, språket och i s[ynner-]het uttal i ledighet, men förlorar i renhet, logisk precision och grammatikalisk regelmässighet¹¹⁸¹. I allmänhet har det Finska skaplynnnet renašt bibehållit sig i T[avašt]land; i Österbotten har det upparbetat sig inom tankens och i Savolax inom känslans område. Men såsom en märkvärdighet anmärkte jag, att innewånarne¹¹⁸² i de socknar som gränsa

xxv. På min fråga om anl[edningen] till vår k[al]la maji svarades, att den äfven härrör af winterkölden som gjort isarne och kålen så starka, att de ej lätt smälta. Den stränga torkan i Maji härleddes af det myckna regnet sistliden höst.

- 1175 Changes in the footnote:
isarne och || *isarne starka och*
ej lätt || *ej gerna*
- 1176 *äfven* || <-->
- 1177 *Men* || (Men)
- 1178 Mscr: främtrader.
- 1179 *handtwerk* || egentl[iga]
- 1180 Mscr: Orihwesi
 Orivesi (older form Orihwesi)
 is situated at N6840678 E360159
 (N61°40'26" E24°21'28"). (TS)
- 1181 *regelmässighet* || regelbundenhet
- 1182 *innewånarne* || de

- 1183 Fi. Virrat, N6904897 E332080 (N62°14'17" E23°46'4"). (TS)
- 1184 Fi. Alavus, N6944302 E326471 (N62°35'19" E23°37'14"). (TS)
- 1185 *Lappajärwi* || *Lappajärwi* <-->
Lappajärvi, N7013667 E331506 (N63°12'45" E23°38'53"), is considered as belonging to Ostrobothnia. (TS)
- 1186 *En hållkarl* || 1. En || 2. Sålunda
- 1187 Tulijoki is situated at the opposite end of Lake Toisvesi as seen from the church of Virrat, N6921169 E327324 (N62°22'54" E23°39'37"). (TS)
- 1188 *stöld* || ~, och påstod
- 1189 *medgaf* || påstod
- 1190 *GCarleby* || Kokkola
The town of Kokkola (Fi.)/Gamla Karleby (Swe.) is the most important centre of Central Ostrobothnia. The coordinates of its old marketplace are N7084819 E309629 (N63°50'19" E23°7'42"). (TS)
- 1191 *om* || hwart
- 1192 *Oriwesi* || redan i Ohriwesi
- 1193 Söyrinki, N7014408 E328728 (N63°13'4" E23°35'32"). (TS)
- 1194 *bekräftelse* || <----> ej
- 1195 *väl* || om
- 1196 *bestrida* || *bestrida*)
- 1197 *men* || 1. <på> || 2. <-----> || 3. <usel>
- 1198 *långt in* || till
- 1199 *Finnland* || ~s sydligare delar
- 1200 At present, 'Lapp cairns' usually mean burial cairns situated in the inland regions of Finland, dating mainly from the Bronze Age. They are mostly without any finds. At least some of the cairns shown by the peasants to Castrén belong to this group, but it is possible that some of them were actually the remains of ovens as he assumed or even field-clearing cairns. Lavento 2015: 168–169. (TS)
- 1201 *klde* || benämnde

till T[avast]land (i s[ynner]het i Wirdois¹¹⁸³, Alawo¹¹⁸⁴, Lappajärwi¹¹⁸⁵) sakna all nationalitet. En¹¹⁸⁶ hållkarl i Wirdois som var Österbottningsafrådde mig att taga nattqvarter norr om Tuulijoki¹¹⁸⁷, emedan såsom han sade Pohjas seder då widtaga. Med Pohjas seder (Pohjan tawat) förstod han stöld¹¹⁸⁸. Likväl medgaf¹¹⁸⁹ han, att i hela werlden icke fanns ett så ärligt slägte som norr om G[amla-]Carleby¹¹⁹⁰. I Alawo blef jag tillfrågad, om¹¹⁹¹ jag ärnade mig till Pohja-landet (Pohjanmaalle). Hvad kallar ni då ert eget land? "Ei tämä ole mitään maata", var svaret. Det är derföre troligt och bevisas äfven folkets utseende, att innewånare i dessa orter utgöra en blandning af flere stammar. Till och med Lappska anletsdrag har jag tyckt mig igenkänna i vissa orter, såsom Oriwesi¹¹⁹², men i s[ynner]het uti Lappajärwi, byn Söyringi¹¹⁹³. I sistnämnde Socken war jag äfven nog lycklig, att ur folkets egen mun finna bekräftelse¹¹⁹⁴ – (väl¹¹⁹⁵ icke på deras härkomst ifrån Lapparne, h[vil]ket Finnarne alltid bestrida¹¹⁹⁶ men¹¹⁹⁷ på) den gamla bespottelsen att Lapparne fordomdags sträckt sig långt¹¹⁹⁸ in uti Finland¹¹⁹⁹.

❖ 472 ❖ Bönderna visade mig lapprös¹²⁰⁰, som de k[al]l[a]de¹²⁰¹ Lapparnes ugnsställen. En sådan lät jag uppgräfv¹²⁰² och erfor derwid sanningen af böndernas anmärkning, att den ej är "tämän kansan tekemiä", ithy att den saknade ugnsställe, att ingen aska upptäcktes inwändigt men i ymnighet utanpå stenröset, att stenarne woro alltför små för att kunna begagnas till¹²⁰³ en ugn¹²⁰⁴ m. m.¹²⁰⁵ Ett annat hos bönderna gängse bewis för Lapparnes tillvaro i L[appa]järwi¹²⁰⁶ är en¹²⁰⁷ total brist på gammal skog, h[vil]ken skall bl[ifvit] på det sätt förstörd, att Lapparne af brist på renmossa¹²⁰⁸ nedfällt skogen och födt

renarna med trädla<v>a¹²⁰⁹ – en tillflykt, som Lapparne än skola tillgripa under sådana år, då jorden betäckes af så tjock isskorpa, att mossan är otillgänglig för renarne – Lappmarkens missväxt. När all skog war förstörd, drogo Lapparne bort. Widare anförde en bonde till styrkande af d[en]na sak, att så wäl uti ett invid prästgården beläget sund som och på m[ån]ga andra st[ällen] i träsket skulle finnas en n[å]gra¹²¹⁰ aln under¹²¹¹ wattnet nedsjunkna stockpator eller kassjor, dem Lapparne uppbyggt till lax-fänge. Såsom ett bevis på traditionens sannfärdighet anmärkte samma bonde (emot en af mig gjord invändning) att¹²¹² om deras föfäder skulle uppfört dylika pator, så skulle man¹²¹³ väl ännu göra dem.¹²¹⁴ – Lappajärwi, berättade någon bonde, var fordom ett laxrikt träsk, men nu mera fås här ingen lax, hv[il]ket är en följd af¹²¹⁵ en Lappes besvärjelse, h[vil]ken i harmen d[er]öfver, att hans¹²¹⁶ barn omkom af ett laxben, trollade all lax ifrån träsket.¹²¹⁷

Emot dessa traditioner, som mången kunde anse såsom fullkomliga bevis på Lapparnes wistande¹²¹⁸ i L[appa]järwi, kan anmärkas, att¹²¹⁹ Finnarne i fordna tider troligen fört ett dylikt lefnadssätt som Lapparne och att de således icke allena st varit Nomader utan äfven [ägt]¹²²⁰ renar, att¹²²¹ lapprosen lika väl kunna v[ara] uppförda af Lappar, som Finnar, 2do)¹²²² att benämningen Lappar äfven¹²²³ tillkommit Finnar. ”Efter Barders¹²²⁴ afresa, heter det i Aspegrens¹²²⁵ beskrifning öfver Pedersöre¹²²⁶ Sokn pag. 47, sköflades dess provincier tourvis af Svenskarne, Ryssarne och de Norrske, till dess et utskott af¹²²⁷ Finnarne utgjordes å desse orter i Eric den Heliges¹²²⁸ tid efter Finlands underkufvande af dem, hvilka landsförwistes

❖ 473

- 1202 *uppgräfva* || ~ och undersöka
 1203 *till* || i
 1204 *ugn* || 1. Finsk || 2. Fin
 1205 See also p. 592–593.
 1206 *i Ljärwi* || å dess[a]
 1207 *en [...] brist* || den totala bristen
 1208 *af brist på renmossa* || under sådana år då
 Reindeer moss (*Cladina rangiferina*) Valokki-nettikasvio, <http://kasvio.avoin.jyu.fi/laji.php?id=338>. (TS)
 1209 Castrén 1870e: lafven af träd.
 1210 *några aln* || 1. n<-> || 2. omkr[ing] <3> alnar
 1211 *under* || <--- ---->
 1212 *att [...] föfäder* || 1. att Finn || 2. att föfäderne || 3. att om föfäderne
 1213 *man* || wäl
 1214 Different types of fishing dams have been used in most parts of Finland until the 20th century. Vuorela 1975: 106–109. (TS)
 1215 *af [...] besvärjelse* || 1. deraf, att en Lapp[e] || 2. af en Lappes sp
 1216 *hans barn* || en Lappe
 1217 *träsket*. || ~ Såsom ett bevis ~~der~~ på på slägtsk[apet] med Lapparne länder utom det anförda, innewånarnes widskepelse och fördomar, hvori de wida öfwerträffa sina grannar.
 1218 *wistande* || <->
 1219 *att* || 1°)
 1220 The verb added in Castrén 1870e [egt], spelling changed here according to Castrén's usual own practice. (TS)
 1221 *att* || 1. 2do) att || 2. och att
 1222 *Finnar, 2do)* || 1. Finnar. De || 2. Finnar. <-->
 1223 *äfven* || icke
 1224 According to Aspegren 1766: 46–47, a local king from Västerbotten, Dumbus, occupied “that part of Biarmia that is now called Ostrobothnia” in 867. He was followed by his son Barder (Balder) but Harald, the King of Norway drove him away to Iceland in 874. (TS)

- 1225 Hans Henrik Aspegren (1741–1790) was a vice-surveyor in Pedersöre. His father was a vicar in the same parish. Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=8199>. (TS)
- 1226 *Pedersöre* || Pedersöhre
- 1227 *af [...] utgjordes* || gjordes af Finnarne
- 1228 Erik (IX) Jedvardsson or St Erik (d. ca. 1160), King of Sweden ca. 1156–1160. He is known from the tradition of organizing the so-called First Crusade to present-day Finland in the 1150s. Nenonen – Teerijoki 1998: 84. (TS)
- 1229 *Ett [...]* || Beträffande
- 1230 *udde* || hemman i Lap[pajärwi]
Cape Nykälänniemi extends to the north on the western shore of Lake Lappajärvi, N7018151 E331168 (N63°15'10" E23°38'11"). (TS)
- 1231 *så [...] rum* || ställe
- 1232 *På* || Wid
- 1233 *stenarna* || en
- 1234 *gräsbewuxna.* || gräsbewuxna: wid
- 1235 *ser man* || synes
- 1236 *wägg af* || wägg, men
- 1237 *tyckes* || synes
- 1238 *Mina wägwisare* || Bönderna
- 1239 *hken* || men d
- 1240 There have been several archaeological sites on Cape Nykälänniemi, but most of them were destroyed in the 20th century. Museovirasto: Kulttuuriympäristön palveluikkuna: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1000006293. (TS)
- 1241 *om* || af
- 1242 *namnen* || han[s]
- 1243 *de jättar* || dem
- 1244 *höll på* || höll just på
- 1245 *Chilia* || N[alli]
- 1246 In Castrén 1870e: 39, this word was spelled *Muukalainen*, but should

efter k[onung] Erics förordning, för det de ej ville antaga Christna läran, dessa förenade sig med de närwarande Bjarmer, och blefvo af de Christnade Finnar för sin landsflyktighets skull Lappar kallade, hvilket namn ifrån dem till andra folkslag öfverfört denna tid begynte blifva brukbart, och på alla i Norden flyttande folkslag lämpadt". Ett¹²²⁹ viktigt monument i Lappajärwi hade jag så när förgätit. På Nykälä udde¹²³⁰ wisar man minne af en så kallad Lapp-kyrka. Jag har besett detta så¹²³¹ k[al]l[a]de rum och vill i korthet beskrifva den. På¹²³² en utmärkt wacker udde finns en oval stenring af omkring 4½ alns längd och 3½ alns bredd. Höjden är på sina ställen till 2 aln, ehuru stenarna¹²³³ nu mera till en del äro gräsbewuxna.¹²³⁴ Midt uppå ser¹²³⁵ man bestämdt en jemt wägg¹²³⁶ af 2 alnars längd och det tyckes¹²³⁷ som skulle här funnits 4 dylika murar. Mina¹²³⁸ wägwisare gjorde mig uppmärksam på en ingång, h[vil]ken¹²³⁹ de ansågo lända såsom ett bewis derpå, att ringen warit en kyrka; men denna ingång war högst problematisk. Ingen reliquier hafva här blifvit upptäckta. – En graf? –¹²⁴⁰

Äfven om¹²⁴¹ Jättarne hörde jag de wanliga sägnerna, neml[igen] att de bygt kyrkor och bott i skogar. Pedersöre kyrka skall af dem blifvit uppförd, och på mellantaket skall ännu i dag förwaras det ofantliga skelettet af byggmästaren, som efter kyrkans uppbyggande nedstörtade från tornet af följande anledning. Han hade, då kyrkan var färdig, fått det infall, att lofva efterskänka sin andel af betalningen, om någon uppgifva namnen¹²⁴² på de¹²⁴³ jättar som deltagit i kyrk-bygnaden. En mor höll¹²⁴⁴ på att wagga sitt barn till sömn, och sjöng dervid följ[ande] waggwisa:

”Älä itke hywä lapsi
 Kun Chilia¹²⁴⁵ kirkkoa tekeewi
 Nalli nauvoja takoowi
 Munkalainen¹²⁴⁶ muuraa[”]

- ❖ 474 ❖ Ju mera jag blef öfvertygad derom att mytherna försvunnit i T[avašt]land, desto mera odeladt begynte jag egna uppmärksamheten åt detta lands sköna språk. Tawastarnes uttal behagar mig jušt icke; men hans meningar äro så helgjutna, uttrycken så punctila och till det de beteckna så kort, att en Stilišt icke skulle skämmas för dem. Bruket af pronomina, praepositioner och conjunctioner är inskränkt, inblandningen af främmande ord sällsynt.^{xxvi} 1247. Med ord: T[avašt]ländare har g[enom] sitt isolerade läge bibehållit sitt språk rent, och borde således icke Savolaxarne anse sig för de enda rättfärdiga.¹²⁴⁸ Det grundfalska i deras påståenden, som förfäktat den Savolaxska dial[ekten]s företräden, utgår jušt ur denna tro på rättfärdigheten af deras språk samt är väl, att äfven Savolaxiskan är en oförderfwad munart; men att den i sin utv[ecklin]g nått en högre grad än T[avašt]ländskan, hvars ideal T[avašt]ländskan numera utgör, och att den borde wara¹²⁴⁹ den attiska dialekten i Finnland¹²⁵⁰, synes vara påstående¹²⁵¹, framkalladt af en alltför warm patriotism. Man betänker härwid ej, att den Savolaxiska dialekten alldeles icke blifvit i prosa bearbetad¹²⁵² och således icke kan vara utvecklad.¹²⁵³ ❖ 475 ❖ De som säga att W[ešt-]Finskan är platt fördärfwad, som således må förkastas för att gifva rum åt den rena Sawol[axiskan] tala

xxvi. *Kärra* heter här rattaat stol jaluus (rahi, lawitta), r<----> rahil m. m.

most probably be *Munkalainen*. It was common folklore that giants built churches. Härkönen 2011: 5–8. (TS)

- 1247 Change in the footnote:

m. m. || ~ *Men* på *Hikiä-Gästg.* <--- --> st[ällen] k[al]l[a]d[e]s kär-ra ratas, och öfverallt kärrhjul *pyö* (<-- --> på kärra) *pyöra*. Måhända har ratas urspr[ungligen] ej betydtt hjul utan, säs[om]. här, kärra. D[e]tta synes bekräftas af rattastaa, rida, hvars st[am]ord ratas är, ell. kan ratsi <--> det.

- 1248 The first part of the 19th century was a period of a struggle between dialects in the development of the Finnish literary language. Writers originating from the province of Savo were considered as initiators of this struggle, among them especially Reinhold von Becker (1788–1858), a Finnish writer, journalist and scholar of history and the Finnish language, who emphasized the superiority of the Savonian dialects in the newspaper *Turun Wiikko-Sanomat*, which he had founded in 1820. Carl Axel Gottlund, who had lived in Juva in his childhood, started to use a Savonian-flavoured language in his writings, but this was no genuine dialect. Korhonen, M., 1986: 67–70; Hanski 2001. (KH)

- 1249 *wara* || tagas till

- 1250 A reference to Ionian-Attican Greek, on which the classical literary Greek language was based from the 5th century BCE onwards. Hohti 1978: 3228. (TS)

- 1251 *påstående* || ett ~

- 1252 Old literary Finnish from the 16th century until the beginning of the 19th century was mainly based on the western dialects, which were often called, especially when speaking about the literary language,

Dialectus Aboicus 'Turku dialect'. This does not mean the same, however, as the Turku dialect today. Especially in the 18th century the literary language was developed grammatically closer to the Tavastian dialects. Those who developed it were aware of the large numbers of loanwords and especially of Swedish loans, but some of them such as Gustaf Renvall (1781–1841) and Elias Lönnrot (1802–1884) considered at any rate western dialects cleansed of their Swedish influences to be the best basis for a general literary Finnish language. Häkkinen, K., 1994: 436–451. (KH)

- 1253 [...] *utvecklåd.* || ~ Det är ett stort framsteg i ett språk. att den i prosa blir är användas. Willja Savolaxiskan Savolaxarne ej åtnöja sig med den förhanden warande prosa, så må de försöka att bearbeta en ny, men må de bes←→ förgäta, att det g[am]la ordspråket: factum infectum fieri nequit” – – (kan n[å]g[o]t Savo dial[ekt] en ny prosa bearbetas?)
- 1254 Rasmus Kristian Rask (1787–1832), Danish linguist. Finnish and other Finno-Ugrian languages were among his interests and he visited Finland in 1818. Stipa 1990: 295–298. (TS)
- 1255 Castrén 1870e: 40: *maa, pää, edes* (Sav. *moa* l. *mua, peä, ies*)
- 1256 Castrén 1870e: *oo, öö (tuloo, mänöö)*

utan insigt i saken. Bibel-öfversättningen innehåller otvifvelaktigt många språk-fel, men de hafva sås[om] man ser af det hela, mera sin grund i de band, som en öfversättning och ett ouppodlat språk medföra, än i språkets inre förderf. Savolaxiskan[,] ropar åter någon, bör införas för sin ord- och form-rikedom. Häremot kan man, hvad ord-rikedomen betr[äffar], anmärka, att Savolax[iskan] såsom i prosa aldrig begagnadt, med sina visserligen rika förråder på sinnliga ting, nödv[ändi]gt måste sakna uttryck för abstr[akta] begrepp. Betr[äffande] formrikedomen torde karelskan eller Kalewala dialekten h[vil]ken jag anser wara vida mera skild fr[ån] Savol[axiskan], än denna från den T[ava]stländska vara Sawol[axiskan] wida öfwerlägsen. Skulle Sawolaxiskan likasom i sig uppsluka alla de öfriga dial[ekter]s förråder, så vore saken lätt afgjord. Men då detta icke är fallet, då vidare W[est-]F[inskan] äfven är en ren språkart och dessutom äfven blifvit i prosa bearbetad, så har en opartisk svårt att inse, h[var]före den ifrågaw[arande] reformen bör företagas, och huru den skulle tillvägbringas, s[a]mt huru de sk[ulle] bära sig åt, som så lättsinnigt yrka på förkastandet af en genom sekler förvärfvad odling af språket. Jag förmodar att de skulle låna hufvudsaken ifrån V[est-]F[inskan] och smäcka språket fullt med Savolaxiska idiom. Ytterst må desse reformatorer betänka, att Savolaxiska munartens af Rask¹²⁵⁴ så k[al]l[a]de ”förslagsljuden” o, a, och i (motsv[arande] de Ryska ю, я, e och Lapparnes <Arabls> m. <->. förslagsljud) t. ex. i orden m'a, p'a, i'es¹²⁵⁵, den skarpa aspirationen oo, öö¹²⁵⁶ m. fl. bevisa en ringa grad af odling i språket. De hafva trol[igen] tillhört Finska språket i gemen, men sederm[era]

utv[ecklat] sig till best[äm]dare rena, enkla ljud.¹²⁵⁷ Det vissa är, att de ej finnes hos fl[era] Savol[axiska]¹²⁵⁸ Colon[ier]. 476 Ware det likväl långt ifrån att i alla gilla den T[avašt]ländska dialekten. Mycket misshagar mig de auxiliära ljuden l och v^{xxvii} s[a]mt h[va]d sj[elfva] pronunciationen beträffar de d[e]tta språk och Savol[axiskan] g[emen]samt tillhöriga Guttural-ljuden¹²⁵⁹ t. ex.¹²⁶⁰ uo i ordet kuoli,¹²⁶¹ som nästan uttalas utan läpparnas biträde. Ännu mera skärande¹²⁶² äro de nasala ljuden ng och nk besynnerl[igen] i det fall att en guttural vocal efterföljer. Allm[änna] grunden till d[e]tta missljud är svårigheten för en genuin Finne att på¹²⁶³ en g[ån]g använda fl[era] språk-organer. När t. ex. T[avašt]l[ändaren] uttalar ordet runko, så kan han icke röra tungan för att utstöta ko ljudet, utan bibehåller s[am]ma ställning sås[om] vid uttalet af första staf. Af ofvan¹²⁶⁴ angifven grund saknar Finskan aspirerade bokstäfver, vid h[vil]ka fl[era] org[aner] tillika måste v[ara] i verksamhet. Att¹²⁶⁵ Finskan åter äger tenues, men mediae endast sparsamt och 6 aldeles icke, h[vil]ka¹²⁶⁶ likv[äl] stå lägre i utv[ecklings]serien (v. Becker) härflyter deras wana att utstöta ljuden så skarpt ur gommen, att de af öfra org[aner] ej¹²⁶⁷ kunna modifieras till veka medialljud. Herder¹²⁶⁸ k[al]lar Hebr[äiskan] i ans[eende] till dess rikedom på Guttural-ljud hjertats språk; m[e]d s[am]ma skäl kunde Finskan så benämnas.

I lexicaliskt hänseende har min resa varit mest fruktbar. Blotta wextnamn har jag samlat

xxvii. Införande af <--> och andra mediae s[a]mt aspiratae är en af stridsfrågorne. Aspiratae i Kemi Finskan Alawuren, weren, joulun. Lapua.

- 1257 At present, diphthong phenomena of this kind are considered to be later than monophthongs. Itkonen, E., 1969: 76–83; Mielikäinen 1994, Chapter VI. (KH)
- 1258 Savol. || Colo[nier]
- 1259 Gutturals are velar sounds made with the back of the tongue near or touching the soft palate. (KH)
- 1260 t. ex. || (t. ex.)
- 1261 kuoli, || kuoli,
- 1262 skärande || misshaga[nde]
- 1263 på || ut
- 1264 ofvan angifven || sådan
- 1265 Att || Men
- 1266 hka || här[flyter]
- 1267 ej || <icke>
- 1268 Johann Gottfried von Herder (1744–1803) was a German philosopher, one of the first to propose the idea of nations based on languages and history. Nisbet 1999. (TS)

- 1269 *en* || <->
 1270 *qväden* || sånger
 1271 In *Suomen kansan vanhat runot*, there are twelve runes collected by Castrén in Southern Ostrobothnia: XI No. 46, 1680 and 1854 from Alajärvi and 1013, 1086, 1433, 1437, 1603, 1814, 1881, 1902 and 2054 from Lappajärvi. <http://www.skvr.fi>. (TS)
- 1272 *De* || <-->
 1273 *plan-/mässigt*
 1274 *ej [...] daf* || *ej må rättas der<öf-v[er]>*
 1275 The text of the manuscript is incomplete.
 1276 Manuscript KK Coll. 539.31.1 (Varia 6.1) is a 94-page notebook, bound of originally loose sheets in the library. Its pages measure ca. 11.5 x 18.5 cm. The notes are mostly in pencil and they are partly extremely unclear. A considerable number of pages are missing and the preserved ones have partly been bound in incorrect order. Here they have been arranged according to Castrén's route, but the original succession cannot be fully reconstructed. The pages also contain some notes that Castrén did not use in his published reports and therefore cannot be precisely located. Page 47 of the notebook does not belong to the 1838 journey but to the one from 1841–1842, and page 84 probably to the 1839 journey in Karelia. In this publication, they have been moved to their correct contexts (p. 314, 598). On the other hand, pages 165–168 of KK Coll. 539.26.19 (Varia 1.19, consisting otherwise of report fragments of the Siberian journey of 1845–1849) belong to this journey to Lapland and have now been joined to these field notes (p. 203–206).
- 1277 Upper part of the mscr page.
 1278 It is assumed that the first Finnish settler Pekka Kolari came from

till ett antal af 160, ehuru i anseende till vegetationens ringa framsteg det ofta varit svårt, någon g[ån]g omöjligt att af bl[otta] beskrif[ni]ngen sluta till växtens benämning. Vidare har det lyckats mig att i Lappajärwi uppteckna en mängd hittills otryckta äldre och nyare sånger, neml[igen] 8 trollrunor, fem rätt naiva waggwisor en¹²⁶⁹ mängd lyriska qväden¹²⁷⁰, h[vil]ka afsjungna rätt wäl afspegla den Finska lyrikens djupa wemod, men för ingen del uthärda lyrikens strängare fordringar.¹²⁷¹ De¹²⁷² äro icke

✠ 477 *plan*✠*mässigt*¹²⁷³ utarbetade, man förmår ofta icke inse deras syfte och hufvudändamål; – de äro likasom det öfverfulla hjertats fria utgjutelser; men just d[eri]g[enom] att de utgå ur hjertats djup warma, innerliga och skola ofelbart anslå hvarje hjerta, ware d[e]tta sagdt om den Finska lyriken i allm[änhet].

Här wore stället att nämna några ord om versbyggnaden i runorna, men ett dunkelt minne af Lapps[ka] sånger säger mig, att mina närv[arande] åsigter skola förändras i L[a]ppm[ar]ken, der jag hoppas finna claven till runometherns uppkomst. Men klara och obestridiga facta äro följande: 1°) Quantitheten utgör i runorna normen för versbyggnaden, 2) Runosångaren försummar ofta ordens egna accent, h[vil]ket är ett bevis att Finsk vers ej¹²⁷⁴ beror d[er]af. 3) Lagarna för quantiteten äro likväl icke fullt bestämda. 4°) Det är en fordran af vår tid med sin Alexandrinska bildning¹²⁷⁵